

GÖZLEM-GÖRÜŞ**MESLEKLER ARASI ETİK ARAYIŞ**

Şükrü GÜNER*

Tarih 25. Mayıs. 1980. Türkiye Barolar Birliği ve Türk Tabipleri Birliği " Tıp ve Hukuk Kurultayı" düzenliyor...

Kurultayın tanıtım broşüründe aynen şu cümleler yer alıyor; " Tıp ve Hukuk; yaşantımızda, çalışmalarımızda sık sık bu iki bilim dalını ilgilendiren konularla karşılaşmaktayız. Bu iki bilim dalını ilgilendiren ortak konuları incelemek günümüzde ayrı bir önem kazanmakta. Öyle ki, tıp ve hukuk bilim dallarını ilgilendiren sorunları ortaya çıkartmak, bu sorunlara yeni yaklaşımlarla eğilmek ve mevcut eksiklikleri gidermek zorunlu hale gelmektedir.

İki büyük meslek kuruluşu Türkiye Barolar Birliği ve Türk Tabipleri Birliği tarihlerinde ilk kez hazırladıkları bu Kurultay ile bu konulara açılım getirmeyi amaçlıyor.

Kurultay çalışmaları tıp ve hukuk alanını ortak ilgilendiren konularda yeni yönelişlere ve arayışlara yol açacaktır. Türkiye Barolar Birliği ve Türk Tabipleri Birliği, üyelerini hazırladığı bu kurultaya katılmaya ve katkıda bulunmaya çağırır."

Kurultayın Düzenleme Kurulu Üyeleri; Av. Hülya Aksoy, Av. Erol Belbez, Av. Ömer Güven, Dr. Şükrü Güner, Dr. Semiha Kutay ve Dr. Vedat Münevveroğlu.

Kurultayın Bilimsel Danışma Kurulu ise; Av. Orhan Apaydın Av. Gülçin Çaylıgil, Av. Faruk Erem (Türkiye Barolar Birliği Başkanı), Av. Merih Sezen. Av. Atilla Sav Dr. Alaaddin Akçasu, Dr.Erdal Atabek (Türk Tabipleri Birliği Başkanı), Dr. Esat Eşkazan, Dr. Coşkun Özdemir ve Dr. Metin Özek' ten oluşuyor.

Kurultayda 3 panel var; İnsanın Özgür Düşüncesi ve davranışı, Kürtaj ve Çocuk Suçluluğu.

Ceza-i Ehliyet, Ölüm Halinin Saptanması ve Beyin

* Dr., TTB Merkez Kon.ve İstanbul Tabip Odası Eski Genel Sekreteri

Ölümü, İlaç ve Gıda Üretim ve Tüketim Sorunlarının Halk Sağlığı ve Hukuksal Yönden İncelenmesi konulu 3 de Rapor var. Ayrıca İstanbul Tabip Odası, İstanbul Barosu, Tüm Öğretim Elemanları Derneği (TÜMÖD) " İnsanın Üzerinde Psikolojik ve Fizyolojik Streslerin İncelenmesi" ve İşkencenin Tarihsel Gelişimi ve İşkencecilerin Analizi, Günümüzde İşkence gibi konuların yanında, 30 serbest tebliğ sunuluyor.

Basın birinci sayfalarda Kurultay haberleri veriyor ve Kurultayı kayıtlı 400 üye izliyor...

Evet, tam 18 yıl önce iki büyük meslek kuruluşu ortak çalışma alanlarını tespit ederek böyle kapsamlı bir Kurultay gerçekleştirmişlerdi. Ne yazık ki, o günün koşulları ve hemen ardından gelen 12 Eylül, bu çalışmaların değerlendirilmesine engel oldu. Bu güzel Kurultay yapıldığı ile kaldı. Kurultay kitabı dahi yayınlanamadı.

Özellikle 12 Eylül 1980 hareketinden sonra başlayan toplumsal değerlerin kaybettirilmesi, bireysel çözüm yollarına itilme ve köşe dönme senaryolarının en yetkili ağızlarından önerilmesi, her alandaki mesleki uygulamalara da yansımıştır. Bunlarla birlikte uygulanmaya çalışılan depolitizasyon ve insanları örgütsüzleştirme girişimleri, giderek erezyona uğrayan değerlerin daha da bozulması yolunu açmıştır.

2000' li yıllara girerken, bilgi ve teknoloji alanında gelişmeler, dış ülkelere açılımlar, Gümrük Birliğine katılmamız, Avrupa Birliği yolunda ilerleyen çalışmalar, mesleki alanda erezyona uğratılan etik kavramların hızla ele alınıp yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmakta...

Hukuk, tıp, mühendislik, basın gibi mesleki alanlarda müşterek pek çok sorunlar yaşıyoruz. Elde bulunan yetkilerin istismarı, promosyon-reklam, asparagas haberler, genler üzerinde araştırmalar, suni döllenne, gebeliğin sonlandırılması, organ nakli, insan üzerinde araştırmalar, ölümün tanımı, ölüm hakkı (ötanazi) üzerinde tartışmalar,

her gün sıkça yaşadığımız konular. Bu konular üzerine meslek kuruluşları yetersiz de olsa sorunları çözme yolunda çaba sarf ediyor, etmelidir de. Ama bu alandaki yeterli olmayan yetkisizlik ve yaptırımcı erk beklenen ölçüde sağlanmış değil. Halbuki etik değerlerin korunması ve geliştirilmesi için başka hangi kuruluşu yetkilendirebiliriz ki... Yukarıda bahsettiğimiz ve daha bir çok konularda sorunlar, o denli derinleşmiş, birbiri içine girmiştir ki, meslekler arası işbirliği ve ortak çalışmalar yapılması zorunluluğu doğurmaktadır. Aynı 18 yıl önce yapılan Tıp ve Hukuk Kurultayı gibi.

Etik kavramı insanlar arası ilişkilerin temelinde yer alan değerleri, ahlaki bakımdan iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olanın niteliğini ve temellerini kapsar (**Ana Britannica, 1988**). Avukatlar, doktorlar, mimarlar, gazeteciler, alanlarındaki konularda şu sorulara yanıt aramalıdır; Nasıl davranmalıyız?, Mutluluğu mu yoksa, bilgiyi, erdemi ve güzellikleri yaratmayı mı amaçlamalıyız? Mutluluğu seçersek, bu kendi mutluluğumuz mu, yoksa herkesin mutluluğu mu olacaktır? Bizden sonra gelecek kuşaklara sorumluluklarımız nelerdir?..

Örnek olarak kürtaj sorununu ele alalım. Bu sorun karşısında toplumsal, çağdaş, ahlaki değerler açısından nasıl yaklaşmalıyız? İnsan yaşamı ne zaman başlar? Bu konu mesleki bir çıkar olarak değerlendirilebilir mi? Yasal düzenlemeler yeterli cevap verebiliyor mu? Basının kürtaj konusunda sorumluluk anlayışı nasıl olmalı? Bu alanda var olan uygulamaların gelecek kuşaklara yansımaları nasıl olacaktır? İşte bütün bu arayışlar ve tartışmalar, multi disiplinler alanları ilgilendiren etik kavramları oluşturacaktır.

Kürtaj konusunda yürürlükteki kurallar deontolojidir. Kürtaj konusunda değerleri, var olan kuralları sorgulayıp tartışmak etik kavramını oluşturur. Her konu ile ilgili felsefe alanında iyi-kötü değerlendirmesi etik' tir (**Çobanoğlu N., 1995**). Bu yönüyle de tıbbi etik, tıbbi deontolojinin kaynağıdır diyebiliriz.

Ülkemiz somutunda basın ahlak ilkelerine uyma gibi taahhülle çıkan gazetelerin ve televizyon yayınlarının dönem dönem artan bir yaklaşım içerisinde (ki son zamanlarda hemen her yayında) olayların sansasyonel ve magazin yönünü ön plana çıkartarak "hekimin yargıçlığı" işlevini üstlendikleri bilinen bir olgudur. Ülkemiz somutunda her an ve her yönlü kullanılmaya açık bir mevzu niteliğini taşıyan sağlık ve hekim sorunlarına ilişkin kamuoyunun oluşumunda eksik ve yanlış yönlendirmeler kadar toplumun da bazen tek "medet" umduğu yerin gazeteler ve televizyonların kalması da (**Şemin S., 1992**) yaşadığımız bir gerçektir. İşte burada Sağlık Meslek Kuruluşlarına ve Basın Meslek Kuruluşlarına önemli ödevler ve işbirliği düşmektedir.

Adalet, eşitlik, yararlılık, hakkaniyet kavramlarının göz ardı edildiğinde, önemli etik sorunların yaşanacağı bir gerçektir. Toplumsal gelişme ve değişimler, teknolojik ilerlemeler de etik sorunlar doğurmaktadır. İşte içinde yaşadığımız bu ortamda etik değerlerin yaratılması ve korunması ayrı bir değer kazanmaktadır. Sosyal Devletin kendisini sorumsuz kabul edemeyeceği en önemli alanlardan birisi de sağlıktır. Sağlığı denetimsiz bırakmak, ulaşılmaz kılmak düşünülemez. Bu nedenle herkesin ihtiyacı olan sağlık hizmetini kullanmasının ortamının yaratılması hukuki düzenlemeler yanında, toplumsal sorumluluklar, kamuoyu duyarlılığı ve sorumluluğunun yaratılması, ve bu ortamı oluştururken etik değerlerin korunması hedeflenmelidir.

Bugün içinde bulunduğumuz sağlık sorunlarının önemli hukuki boyutları vardır. Ölüm cezası; Ceza hukukunda idam cezalarının yer alması, hekimlerin cezanın infazında görevlendirilmeleri gibi konular, önemli bir sorun olarak karşımızdadır. Ölüm hakkı (Ötanazi) yine alanımızda tartışılan önemli bir konudur. Organ naklinde yaşanan etik sorunlar, infertilite tedavisi, yapay dölleme, gen teknolojisinde ilerlemeler son derece önemli gelişmeler olmakla birlikte, beraberinde son derece önemli ahlaki ve hukuki sorunları da gündeme getirmektedir (**Fişek N., 1991**).

Etik kavramları daha tartışmaya devam edeceğiz. Etik kavramlardan yola çıkarak belirlenen deontolojik düzenlemeleri de, değişen ve ilerleyen gelişmeler çerçevesinde, yeniden ele almalıyız. Burada önemli olan etik kavramların sadece bir alanı, bir mesleği ilgilendiren kavramlar olmadığıdır. Bu nedenle etik değerler, meslek gruplarının birlikte, karşılıklı bilgi alışverişi ve çalışmalarla, çizecekleri değerlerlerdir.

Meslek gurupları arasında diyalog, iletişim, işbirliği, müşterek çalışma alanları yaratmalıyız. Bu alanda müşterek çalışma konularının başında da, varlıklarının sebebi olan, demokrasi etiğinin oluşturulması gelmelidir. Her meslek gurubu bu konuda, öncelikle kendi alanlarından başlayarak ve giderek müşterek alanlarına uzanan çalışmalar yapması, karşılıklı işbirliği ile bu alanda oluşturacağı ve yerleştireceği etik değerler belki de ülke demokrasimizin geleceği açısından önemli mihenk taşlarını teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

Ana Britannica, (1988) Ana Yayıncılık Cilt 8 S. 340.

Çobanoğlu N., (1995) Sağlık ve Etik, S.2.

Şemin S., (1992) Tıbbi Etik Üzerine, Toplum ve Hekim Sayı 52 S.38.

Fişek N., (1991) Nusret Fişek ve Hekimlik, TTB Yay., S.33.